

Κεφάλαιο 1°

Προσωνύμια με σημασία

Πολλά είναι τα προσωνύμια που έχουν δώσει στη Θεσσαλονίκη. Ίσως, τα περισσότερα από κάθε άλλη ελληνική πόλη. Κατά καιρούς και σε διάφορες χρονικές περιόδους.

Πολλά ρεαλιστικά, άλλα ιστορικά με νόημα και σημασία. Όλα ενδιαφέροντα και ευρέως διαδεδομένα.

- Φτωχομένα. Μία πόλη η οποία ανέκαθεν διέθετε πολυάνθρωπη εργατική τάξη, το πιο πιθανό της είναι και φτωχομένα. Εκτός αν κάτι που διαφεύγει, καθιερώθηκε με το λαϊκό άσμα του μεγάλου βάρδου Βασίλη Τσιτσάνη «Θεσσαλονίκη μου μεγάλη φτωχομένα...».

- Προσφυγομένα. Δέχτηκε και φιλοξένησε εκατοντάδες χιλιάδες Έλληνες πρόσφυγες από τη Μ. Ασία, την Αν. Θράκη και αλλού, που είχαν καταλυτική επίδραση

- και επιρροή στην κοινωνική ζωή, την επιχειρηματικότητα και τον πολιτισμό της Θεσσαλονίκης.
- Νύμφη του Θερμαϊκού. Η εικόνα της πόλεως από τη θάλασσα ήταν ανέκαθεν γοητευτική συναρπαστική. Είναι η πρώτη εντύπωση που εκπέμπει το θαλάσσιο μέτωπο από την παλιά Παραλία μέχρι το Καραμπουρνάκι.
 - Πόλη του Αγίου Δημητρίου. Άρρηκτα δεμένη με τον πολιούχο και προστάτη αγίο της, ο οποίος γεννήθηκε, έζησε, δίδαξε τη χριστιανική πίστη, βασανίστηκε και μαρτύρησε στη Θεσσαλονίκη.
 - Μπασκετομάνα. Τη δεκαετία του 1920, η ΧΑΝΘ με τους Αμερικανούς διευθυντές της, κυρίως τον Λιούις Ρις, διευθυντή σωματικής αγωγής, εισήγαγε και διέδωσε το μπάσκετ στην Ελλάδα, άθλημα που έμελλε να γνωρίσει τεράστια διάδοση στη χώρα τα χρόνια που ακολούθησαν.
 - Ευανδρούσα. Ιστορικό προσωνύμιο που δίνει έμφαση στην ποιότητα των κατοίκων και το πολιτιστικό επίπεδό της.
 - Πολυάνθρωπος. Η Θεσσαλονίκη στο μεγαλύτερο μέρος της ιστορίας της είναι μεγάλη πόλη, σπουδαίο αστικό κέντρο, με ανθηρά επιχειρηματικότητα και έντονη πολιτιστική και καλλιτεχνική κίνηση.
 - Μεγαλόπολις. Αυτό το προσωνύμιο ταυτίζεται με το προηγούμενο, ενώ επιπλέον πρέπει να ληφθούν υπόψη στοιχεία όπως η έκταση, η ενδοχώρα και κυρίως η θέση της στη Βυζαντινή Αυτοκρατορία.

- Συμπρωτεύουσα. Είναι βέβαιο πως τέτοιος διοικητικός όρος δεν υπάρχει. Μάλλον, θα πρόκειται για προσωνύμιο που έχουν δώσει πολιτικοί άνδρες από το Κέντρο για να μη νιώθουμε παραμελημένοι και παραπονεμένοι εμείς οι Μακεδόνες. Κάτι σαν «χρυσωμένο χάπι».
- Ερωτική πόλη. Το προσωνύμιο αυτό εμφανίζεται συνήθως στη λογοτεχνία. Όμως τι μπορεί να σημαίνει; Ότι οι Θεσσαλονικείς είμαστε ερωτιάρηδες και ερωτικοί τύποι, ή όποιος επισκέπτεται τη Θεσσαλονίκη την ερωτεύεται για τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της; Μήπως ακόμη, ότι η πόλη εμπνέει τον έρωτα; Διαλέξτε και πάρτε.
- Συμβασιλεύουσα. Αναμφισβήτητα τίτλος τιμής για τη Θεσσαλονίκη που προσδίδει σ' αυτή μια ξεχωριστή ιστορική διάσταση. Βασιλεύουσα η Κωνσταντινούπολη, Συμβασιλεύουσα η Θεσσαλονίκη.
- Μαρτυροπλούμιστος. Πόλη που «κοσμείται» από πολλούς μάρτυρες με τους ομώνυμους ναούς τους.
- Φιλομόναχος. Πόλη που φιλοξενεί πολλές μονές και γενικά έχει έντονη μοναστική δραστηριότητα.
- Φιλόχριστος. Πόλη που φιλοξενεί πολλούς ναούς και ξεχωρίζει για την ευσέβεια των κατοίκων της.
- Πόλη, πάνω λαμπρών φαίνουσα. Πόλη που δείχνει πολύ λαμπρή.

Ευστάθιος ο Θεσσαλονίκης, 12^{ος} αιώνας.

Άλλωστε και επισήμως η Θεσσαλονίκη έχει χαρακτηριστεί Μητρόπολη του Βυζαντινού Ελληνισμού, η δε Αθήνα Μητρόπολη του Αρχαίου Ελληνισμού.